

„História písaná víťazmi“ je populárny pohľad. Ale váš víťaz nemusí byť môj víťaz. Veľa závisí od príbehu, ktorý sa pokúšate povedať.

Doba čítania: 7 minút

História je neustále prepisovaná

Niekedy preto, že sa objavili nové informácie, možno z archeologického nálezu alebo predtým utajovaných dokumentov. Je vzrušujúce, ak sa to stane. S radosťou očakávame, že viac informácií prehĺbi naše poznanie.

Prepisovanie sa však častejšie stáva kvôli budovaniu kultúrneho alebo národného príbehu. Vyzdvihujeme kúsky minulosti, ktoré podporujú vnímanie našej identity a zámerne ignorujeme detaily, ktoré sa nám nehodia. Páči sa nám naša história nekomplikovaná.

Kultúra je kolektívnou pamäťou. Sú to prepletené príbehy, ktoré používame na vysvetlenie toho, akým sme národom, organizáciou alebo len voľne vytvorenou skupinou. Mnohí z nás patria do viacerých kultúrnych skupín, ale iba do jednej národnej skupiny.

Historička Margaret MacMillan vo svojej knihe „[Dangerous Games: The Uses and Abuses of History](#)“ vysvetľuje:

„Kolektívna pamäť je viac o súčasnosti, než o minulosti, pretože je neoddeliteľnou súčasťou toho, ako sa skupina pozerá sama na seba.“

Margaret MacMillen

Ludia ospravedlňujú všetky druhy chýb, aby zachovali osobné príbehy, v ktorých sú angažovaní a na ktorých sa podieľajú skupiny, ktorých sú súčasťou. Krajiny sú schopné kompletne prepísať svoje učebnice dejepisu, len aby podporili to, ako sa teraz vidia.

Drážďany po bombardovaní, zdroj: Wikimedia Commons

Môže byť nebezpečné spochybňovať príbehy

Inštinktívne sa môžeme od tohto spôsobu odvrátiť vo viere, že je lepšie otvoriť všetky skrine a vytiahnuť kostlivcov, ktorí tam na nás číhajú. Lenže ako píše MacMillan:

„Môže byť nebezpečné
spochybňovať príbehy, ktoré o
sebe hovoria ľudia. Pretože veľká
časť našej identity je formovaná
našou minulosťou. Takže záujem
o históriu, o to, čo si chceme
zapamätať a čo chceme
zabudnúť, môže mať politický
náboj.“

Margaret MacMillan

Napríklad, keď sa otvorilo nové kanadské vojnové múzeum, časť expozície, ktorá bola venovaná druhej svetovej vojne, okamžite vyvolala diskusiu o mravnosti masívnych náletov na nemecké mestá, vrátane civilných cieľov. Veteráni RAF (Royal Air Force) boli pobúrení, že ich činy sú považované za morálne nejednoznačné.

Kritici expozície tvrdili, že veteráni by mali mať konečné slovo, pretože napokon „boli pri tom.“

Ale toto zdôvodnenie nemá zmysel. [Galilejská relativita](#) ukazuje, že piloti, ktorí plnili bombardovacie misie, pravdepodobne nie sú v skutočnosti schopní objektívneho pochopenia udalostí, ktorých sa zúčastňovali.

Môžete robiť nemorálne a zlé veci pri hľadaní morálne oprávnených výsledkov. A splnené

ciele nie vždy ospravedľujú použité prostriedky.

Čo chceme od histórie?

Chceme sa z nej poučiť v nádeji, že sa tým vyhneme chybám, ktoré urobili iní? Alebo chceme na národnej úrovni posilňovať sebadôveru, aby sme ospravedlnili to, čo sme urobili a čo ešte urobíme?

Náš sklon k oklamaniu samých seba ospravedľujúcimi príbehmi je ťažké prekonať. Namiesto toho, aby sme hľadali čo najobjektívnejšiu históriu, vítajúc historikov, ktorí nás k tomu vyzývajú, **podľahneme zaujatosti** a umožníme len tie interpretácie, ktoré sú v súlade s príbehom, v ktorom sme angažovaní.

Porozmýšľajte nad tým, čo píše MacMillan o nacionalizme, ktorý „je skutočne veľmi neskorý vývoj z hľadiska ľudských dejín“.

Všetko sa to začalo tak pokojne,
v devätnástom storočí. Učenci
pracovali na jazykoch,
klasifikovali ich do rôznych rodín
a pokúšali sa určiť, ako ďaleko do
histórie siaha ich stopa. Objavili
pravidlá vysvetľujúce zmeny v
jazykoch a preukázali – aspoň k
ich vlastnej spokojnosti –, že
texty storočia staré, boli

napísané v raných formách rôznych jazykov, napríklad v nemčine alebo vo francúzštine. Etnografi, ako bratia Grimmovci, zbierali nemecké ľudové rozprávky, aby dokázali, že v stredoveku bolo niečo, čo by sme mohli nazvať nemeckým národom. Historici sa snažili nájsť staré príbehy a zlepíť z nich históriu toho, čo sa rozhodli považovať za svoj národ, ako keby národ kontinuálne existoval od staroveku. Archeológovia tvrdili, že našli dôkazy, ktoré ukazujú, kde tieto národy kedysi žili a kam sa presťahovali počas veľkých migračných vln.

Kumulovaním týchto dôkazov sa podarilo vytvoriť nepravdivú, ale veľmi vplyvnú verziu toho, ako vznikli národy. Aj keď bolo nemožné poprieť, že rôzne

národy, od Gótov po Slovanov, sa sťahovali po celej Európe a miešali sa navzájom, predpokladalo sa, že v určitom okamihu - väčšinou v stredoveku - hudba prestala hrať a tanečníci si sadli na stoličky. Jeden na francúzsku, druhý na nemeckú, ďalší na poľskú. A história ich označila za „národy“. Napríklad nemeckí historici mohli líčiť staroveký nemecký národ, ktorého predkovia žili šťastne v lesoch, ešte pred rímskou ríšou. Podľa nich bol, už v prvom storočí nášho letopočtu, tento národ rozpoznateľne „nemeckým“. Takže - a to bola nebezpečná otázka - ktorá krajina patrila nemeckému národu? Tá, kde žili ľudia teraz alebo tá, kde žili v dobe svojho vzniku? Alebo oboje?

Pokračovali by učenci so svojimi špekuláciami, ak by mohli vidieť, k čomu pripravujú cestu? Krvavé vojny, ktoré vytvorili Taliansko a Nemecko? Vášeň a nenávisť, ktoré roztrhali staré nadnárodné Rakúsko-Uhorsko? Nároky z historických dôvodov, ktoré vznášali nové a staré národy po 1. svetovej vojne na rovnaké územia? Zlovestné režimy Hitlera a Mussoliniho s ich povýšením národa a pretekami o najvyššie blaho? A s ich dych vyrážajúcimi požiadavkami na územia iných?

Margaret MacMillen

Keď si selektívne vyberáme z minulosti „hrozienu z koláča“, aby sme ospravedlňovali nároky v súčasnosti, znižujeme zložitú históriu a ľudstvo. To nás stavia do nepríjemnej situácie, pretože udalosti, s ktorými sme konfrontovaní, sú vo svojej podstate zložité. **Ak sa odtrhneme od plného rozsahu histórie, pretože nás znepokojuje alebo nezodpovedá kultúrnemu príbehu, v ktorom žijeme, znižujeme našu schopnosť učiť sa z minulosti.** Ponaučenia z histórie, ktoré nezískame, nemôžeme uplatniť v situáciách, ktorým čelíme dnes.

MacMillan hovorí:

„Existuje veľa rád, ktoré ponúka história a je ľahké vybrať si z nej, čo chcete. Minulosť môže byť použitá takmer na čokoľvek, čo chcete urobiť v súčasnosti. Zneužívame to, keď vytvárame lži o minulosti alebo píšeme históriu, ktorá ukazuje iba jednu perspektívu. Naše lekcie môžeme čerpať starostlivo alebo zle. To neznamená, že by sme sa nemali dívať späť do histórie pre získanie ponaučenia; znamená to, že by sme to mali robiť opatrne.“

Margaret MacMillen

Mali by sme sa vyrovnáť s tým, že ľudia môžu robiť veľké veci a zároveň mať nedostatky. Naši hrdinovia nemusia byť dokonalí. Môžeme sa poučiť z ich nedostatkov, rovnako dobre ako z ich úspechov.

Mali by sme umožniť, aby každý príbeh obsahoval najmenej dve strany a musíme byť ochotní počúvať oboje. Neexistujú žiadne konflikty, v ktorých by jedna strana nemala pocit morálne oprávneného konania; preto môže byť váš terorista mojím bojovníkom za slobodu. História nám môže pomôcť preklenúť toto rozdelenie, ale iba ak budeme ochotní otvoriť všetky skrine a zasvietiť svetlá do ich tmavých kútov na všetko, čo tam na nás číha.

Zdroj:

Článok „[The Narratives of History: Applying Lessons from the Past](#)“ napísal Shane Parrish pre web [Farnam Street](#). Publikované v slovenskom preklade s jeho láskavým dovolením.

Ak nájdete chybu v preklade, [kontaktujte ma prosím](#). Ďakujem.